

એડીશનલ ચીફ મેટ્રોપોલીટન મેજીસ્ટ્રેટશ્રીની કોર્ટ, અમદાવાદ.

ફોજદારી કેસ નં.૨૫૬૭૧/૨૦૨૨

આંક:-૦૧ અન્વયે હુકમ

ચેરમેનશ્રી, લીગલ સર્વિસ કમિટી, મેટ્રોપોલીટન મેજીસ્ટ્રેટ કોર્ટસ, અમદાવાદ દ્વારા આજરોજ સ્પેશ્યલ મેજીસ્ટ્રીયલ સીટીંગનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે જેમાં આ કેસ હાથ ઉપર લેવામાં આવેલ છે.

(૧) સાંભળ્યા,કેસ પેપર્સ ધ્યાને લીધા, તપાસ કરનાર અમલદાર દ્વારા તપાસના અંતે આરોપી વિરુદ્ધ મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૧૮૫ મુજબના ગુનાનું ચાર્જશીટ રજુ કરેલ છે.

(૨) સી.આર.પી.સી કલમ-૪ મુજબ ભારતના ફોજદારી અધિનિયમ અને બીજા કાયદા અન્વયેના ગુનાઓની ઈન્સાફી કાર્યવાહી બાબતે જણાવવામાં આવે છે અને કલમ-૪(૨) મુજબ બીજા કોઈ કાયદા અન્વયેના તમામ ગુનાઓની પોલીસ તપાસ, તપાસ, ઈન્સાફી કાર્યવાહી અને અન્ય કાર્યવાહી જો બીજા કાયદામાં જોગવાઈ કરવામાં આવેલ હોય તો તે મુજબ અન્યથા સી.આર.પી.સીની જોગવાઈઓ અનુસરવાની રહે છે.

- ગુનાઓની પોલીસ તપાસ, તપાસ, ઈન્સાફી કાર્યવાહી અને અન્ય કાર્યવાહી બાબતે મોટર વ્હીકલ અધિનિયમમાં કોઈ સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરવામાં આવેલ નથી આથી સી.આર.પી.સી કલમ-૪(૨) મુજબ સી.આર.પી.સી ની જોગવાઈઓ અનુસરવાની રહે છે.

- મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૧૮૫ કોગ્નીઝેબલ છે કે નોન-કોગ્નીઝેબલ છે તે અંગે કોઈ સ્પષ્ટ જોગવાઈ આ અધિનિયમમાં કરવામાં આવેલ નથી માટે આ ગુનો કોગ્નીઝેબલ છે કે નોન-કોગ્નીઝેબલ છે તે નક્કી કરવા સી.આર.પી.સી શેડ્યુલ-૧ ના ભાગ-૨, ક્રમાંક નંબર-૩ માં કરવામાં આવેલ જોગવાઈ મુજબ જે ગુનામાં ત્રણ વર્ષથી ઓછી મુદતની કેદની અથવા માત્ર દંડની શિક્ષાને પાત્ર ગુનો હોય તો તે નોન-કોગ્નીઝેબલ ગુનો ગણાય છે અને તેથી મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૧૮૫ મુજબનો શિક્ષાને પાત્ર ગુનો પણ નોન-કોગ્નીઝેબલ ગુનો ગણાય.

-મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૨૦૨ માં વૉરન્ટ વગર ઘરપકડ બાબતે આપવામાં આવેલ સત્તા.

Section :- 202 Power to arrest without warrant.

(1) **A police officer in uniform** may arrest without warrant any person **who in his presence commits an offence** punishable under section 184 or section 185 or section 197.

Provided that any person so arrested in connection with an offence punishable under section 185 shall, within two hours of his arrest, be subjected to a medical examination referred to in sections 203 and 204 by a registered medical practitioner failing which he **shall be released from custody.**

[(2) **A police officer in uniform** may arrest without warrant any person, who has committed an offence under this Act, if such person refuses to give his name and

address].

(3) A police officer arresting without warrant the driver of a motor vehicle shall if the circumstances so require take or cause to be taken any steps he may consider proper for the temporary disposal of the vehicle.

(૩) મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૨૦૨ માં પોલીસ ઓફિસરને વૉરન્ટ વગર ધરપકડ કરવાની સત્તા આપવામાં આવેલ છે પણ ધરપકડ કરવાની એક માત્ર આવી સત્તા હોવાના કારણમાત્રથી આ ગુનો કોગ્નીઝેબલ ગણાય ? મેજીસ્ટ્રેટ પોલીસ ચાર્જશીટના આધારે કોગ્નીઝન્સ લઈ શકે ? પોલીસે કરેલ ચાર્જશીટને ફરીયાદ તરીકે ગણી શકાય ? આ મુદ્દાઓ બાબતે અને મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૧૮૫, ૨૦૨ અને ૨૦૩ ના સીધા પરિપેક્ષમાં (૧) મેહબુબ કોચા મોઈદિન વિરુદ્ધ રાજ્ય ૨૦૧૧ ક્રિ.લો.જ.૨૭૯૫, (૨) પોરીન્યુ ટી.કે. વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરેલા ક્રિમીનલ પરચુરણ અરજી નં.૧૦૮૨/૨૦૧૧, (૩) સંદિપ ઈન્દ્રાવદન સાગર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને બીજા ૨૦૧૩ ક્રિ.લો.જ.૧૧૪૭, (૪) સીગ્મોન ઉર્ફે પ્રકાશ વિરુદ્ધ કેરેલા રાજ્ય ૨૦૧૪ ક્રિ.લો.જ. ૪૬૫૭, (૫) રાની શશાંક દોષી વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય (ડીવીઝનલેન્ચ) (૨૦૧૪)૧ બીઓએમસીઆર (કાઈમ)૩૩૯, (૬) પબ્લીક પોસ્ટ્યુક્યુટર વિરુદ્ધ એ.વી.રમીહા ૧૯૫૮ ક્રિમીનલ પરચુરણ અરજી નં.૭૦૨/૨૦૧૧, (૭) પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિરુદ્ધ જોગીન્દર મલીક ૧૯૭૯ ક્રિ.લો.જ.૫૪૯, (૮) નારાયણસિંહ વિરુદ્ધ રાજ્ય ૧૯૮૬ (૧)(કાઈમસ) ૫૩૫ ના ચુકાદાઓમાં નામદાર વડી-અદાલતોએ ઉપસ્થિત થયેલા તમામ મુદ્દાઓની વિગતવાર ચર્ચા કરી સ્પષ્ટ રીતે એવા ન્યાયીક અવલોકનો અને નિર્ણયો કરેલ છે કે, મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૨૦૨ માં પોલીસને વૉરન્ટ વગર ધરપકડ કરવાની જે સત્તા આપવામાં આવેલ છે તે બે શરતો ઉપર આધારીત છે (૧) પોલીસ ઓફિસર યુનિફોર્મમાં હોવો જોઈએ અને ધરપકડના બે કલાકમાં રજીસ્ટર મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર પાસે તેને રજુ કરવો ફરજીયાત છે (૨) યુનિફોર્મમાં સજ્જ પોલીસ ઓફિસરની હાજરીમાં આ અધિનિયમ મુજબનો કોઈ ગુનો કરવામાં આવેલ હોય તો જ પોલીસ ઓફિસરને ધરપકડની સત્તા રહેલી છે. મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૨૦૨ અને ૨૦૩ માં પોલીસને ધરપકડની કોઈ અનિયંત્રિત સત્તા આપવામાં આવેલ નથી. ધરપકડની આવી સત્તા સંજોગોને અનુરૂપ સ્પેશ્યલ કાર્યવાહી વાસ્તેજ આપવામાં આવેલ છે. ધરપકડની આવી નિયંત્રિત સત્તા હોવાના એક કારણ માત્રથીજ મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૧૮૪, ૧૮૫ અને ૧૯૭ મુજબના ગુનાઓ કોગ્નીઝેબલ બની જતા નથી. મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૧૮૫ મુજબના ગુના બાબતે કરવામાં આવેલી સજાની જોગવાઈ સાથે સી.આર.પી.સી શેડ્યુલ-૧ ના ભાગ-૨ ના ક્રમાંક નંબર-૩ માં કરવામાં આવેલ જોગવાઈ ધ્યાને લેતા આ સ્પષ્ટપણે નોન-કોગ્નીઝેબલ ગુનો ગણાય. નોન-કોગ્નીઝેબલ ગુના બાબતે સી.આર.પી.સી કલમ- ૧૫૫(૨) માં કરવામાં આવેલ જોગવાઈ મુજબની પરવાનગી લીધા વગર જો તપાસ કરવામાં આવે તો તે ગેરકાયદેસર ગણાય છે. મેજીસ્ટ્રેટ પોલીસ ચાર્જશીટના

આધારે કોગ્નીઝન્સ લઈ શકે નહીં. પોલીસ ધ્વારા કરવામાં આવેલા આવા ચાર્જશીટને ફરીયાદ તરીકે પણ ટ્રીટ કરી શકાય નહીં એવા સ્પષ્ટ રીતે ન્યાયીક અવલોકનો કરી નિર્ણયો કરેલ છે.

(૪) નામદાર સુપ્રિમકોર્ટે, તીલકનગર ઈન્ડીસ્ટ્રીસ લીમીટેડ વિરૂદ્ધ આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય ૨૦૧૧ (૧૫) એસ.સી.સી.૫૭૧, કેશવલાલ ઠાકુર વિરૂદ્ધ બિહાર રાજ્ય ૧૯૯૬(૪) ક્રાઈમસ (સુપ્રિમકોર્ટ) ૧૨૧ તેમજ નામદાર હાઈકોર્ટોએ, મણીચંદ વિરૂદ્ધ રાજ્ય ૧૯૯૯ ક્રિ.લો.જ. (દિલ્લી) ૧૫૧૨, એસ. મસ્થાન સાહેબ વિરૂદ્ધ પી.એસ.આર.અંજાને ચેલ્લુ ૨૦૦૩ ક્રિ.લો.જ. ૨૪૮, અરૂણકુમાર ભાર્ગવ વિરૂદ્ધ મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય ૨૦૦૨ ક્રિ.લો.જ.૨૧, અવિનાશ મધુકર મુખેડકર વિરૂદ્ધ રાજ્ય ૧૯૮૩ ક્રિ. લો.જ.૧૮૩૩, પ્રભાકર પાન્ડુરંગ સાંજગીરી વિરૂદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય ૧૯૮૬(૧) ક્રાઈમસ (બોમ્બે) ૧૬૮, શિવાનંદ ગીરધર નાઈક વિરૂદ્ધ સબ ઈન્સ્પેક્ટર પોલીસ ૨૦૦૦ ક્રિ. લો.જ.૪૭૭૬ (બોમ્બે), મનમથાગીરી વિરૂદ્ધ ઓરિસ્સા રાજ્ય ૨૦૦૨(૧) ક્રાઈમસ ૪૬૪ ના કેસોમાં નામદાર અદાલતોએ એવા સ્પષ્ટ ન્યાયીક અવલોકનો કરેલ છે કે, સી.આર.પી.સી કલમ-૧૫૫(૨)માં કરવામાં આવેલી જોગવાઈ એ ફરજીયાત સ્વરૂપની જોગવાઈ છે આથી આ જોગવાઈનું પાલન કર્યા વગર પોલીસ ગુનાની તપાસ કરી શકે નહીં આમ છતાં જો તપાસ કરવામાં આવે તો તે ગેરકાયદેસર ગણાય છે, મેજીસ્ટ્રેટ આવા કેસમાં પોલીસ ચાર્જશીટના આધારે કોગ્નીઝન્સ લઈ શકે નહીં. સી.આર.પી.સી કલમ-૪૬૧ મુજબની આ એવી ગેરકાયદેસરતાઓ ગણાય છે કે જેનાથી સમગ્ર કાર્યવાહી દુષ્પીત બને છે.

(૫) મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૨૦૨ માં પોલીસને વૉરન્ટ વગર ઘરપકડ કરવાની જે સત્તા આપવામાં આવેલ છે તે કોઈ અનિયંત્રિત સત્તા આપેલ નથી. આ ઘરપકડની સત્તા સંજોગોને અનુરૂપસ્પેશ્યલ કાર્યવાહી વાસ્તેજ આપવામાં આવેલ છે. ઘરપકડની આવી નિયંત્રિત સત્તા હોવા માત્રથીજ મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૧૮૪, ૧૮૫ અને ૧૯૭ મુજબના ગુનાઓ કોગ્નીઝેબલ બની જતા નથી. મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૧૮૫ મુજબના ગુના બાબતે કરવામાં આવેલી સજાની જોગવાઈ સાથે સી.આર.પી.સી શેડ્યુલ-૧ ના ભાગ-૨ ના ક્રમાંક નંબર-૩ માં કરવામાં આવેલ જોગવાઈ ધ્યાને લેતા આ ગુનો સ્પષ્ટપણે નોન-કોગ્નીઝેબલ ગુનો છે. નોન-કોગ્નીઝેબલ ગુના બાબતે સી.આર.પી.સી કલમ-૧૫૫(૨) માં કરવામાં આવેલ જોગવાઈ મુજબની યોગ્ય પરવાનગી લીધા વગર જો તપાસ કરવામાં આવે તો આવી તપાસ ગેરકાયદેસર ગણાય છે, મેજીસ્ટ્રેટ આવા ગુના સબબ પોલીસ ચાર્જશીટના આધારે કોગ્નીઝન્સ લઈ શકે નહીં. નોન-કોગ્નીઝેબલ ગુનો હોવા છતાં પોલીસ ધ્વારા શરૂઆતથીજ જાણે કોગ્નીઝેબલ ગુનાની જેમજ સી.આર.પી.સી કલમ-૧૫૪ અન્વયે એફ.આઈ.આર. દાખલ કરી, કોગ્નીઝેબલ ગુનાનીજ તપાસ કરી, તપાસના અંતે અદાલતમાં ચાર્જશીટ રજુ કરેલ છે આથી આવા ચાર્જશીટને ફરીયાદ

સી.આર.પી.સી કલમ-૨(ડી)તરીકે ટ્રીટ કરી શકાય નહીં. મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૧૮૫,૨૦૨ અને કલમ-૨૦૨ માં કરવામાં આવેલ કાયદાકીય જોગવાઈઓ, ઉપરોક્ત પેરા નંબર-૩ અને ૪ ના કેસ લોમાં નામદાર સુપ્રિમકોર્ટ તેમજ નામદાર હાઈકોર્ટોએ કરેલ ન્યાયીક અવલોકનોના આધારે કાયદાકીય સેટલ પરિસ્થિતિ ધ્યાને લેતા મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૧૮૫ મુજબનો ગુનો નોન-કોગ્નીઝેબલ ગુનો છે. સી.આર.પી.સી. કલમ-૧૫૫(૨) ની જોગવાઈ એ ફરજીયાત સ્વરૂપની જોગવાઈ હોવાથી તેનું પાલન કર્યા વગર પોલીસ ગુનાની તપાસ કરી શકે નહીં આમ છતાં જો તપાસ કરવામાં આવે તો તે ગેરકાયદેસર છે, મેજીસ્ટ્રેટ આવા કેસમાં પોલીસ ચાર્જશીટના આધારે ગુનાનું કોગ્નીઝન્સ લઈ શકે નહીં આમ છતાં જો ગુનાનું કોગ્નીઝન્સ લેવામાં આવે તો તે સી.આર.પી.સી કલમ-૪૬૧ મુજબની એવી ગેરકાયદેસરતાઓ ગણાય છે જેનાથી સમગ્ર કાર્યવાહી દુષીત બને છે આવા ગુનાનું કોગ્નીઝન્સ લઈ પ્રોસેસ ઈસ્યુ કરવામાં આવે તો તે એબ્યુસ ઓફ પ્રોસેસ ગણાય, હકુમત વિહીન કાર્યવાહી બને આવી કાર્યવાહી શરૂઆતથી જ નિર્રથક (**void abinitio**) ગણાય છે આવી નિર્રથક કાર્યવાહી પાછળ અદાલતનો સમય વ્યતીત કરવો ન્યાયીક રીતે પણ યથા યોગ્ય ગણી શકાય નહીં. આમ આ તમામ કાયદાકીય જોગવાઈઓ ધ્યાને લઈ આ કેસની કાર્યવાહી સી.આર.પી.સી કલમ-૨૫૮ મુજબ બંધ કરી ન્યાયના હિતમાં નીચે મુજબનો હુકમ આજરોજ યોજવામાં આવેલ સ્પેશીયલ મેજીસ્ટ્રીયલ સીટીંગમાં જાહેર કરવામાં આવે છે.

- :: હુકમ :: -

(૧) આરોપી વિરુદ્ધ મોટર વ્હીકલ એક્ટની કલમ-૧૮૫ મુજબના ગુનાની કાર્યવાહી સી.આર.પી.સી કલમ-૨૫૮ અન્વયે બંધ કરી આરોપીને છોડી મુકવાનો આદેશ કરવામાં આવે છે.

(૨) મુદ્દામાલ બાબતે વચગાળાના તબક્કે જો કોઈ હુકમ કરવામાં આવેલ હોય તો આ હુકમથી કાયમ કરવામાં આવે છે, જો વચગાળા તબક્કે હુકમ કરવામાં આવેલ ન હોય તો તે બાબતે ઈન્કવાયરી કરી મુદ્દામાલ સોંપવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

(૩) સમયમર્યાદાની જોગવાઈને આધિન રહી અધિકૃત ઓથોરીટી સી.આર.પી.સી કલમ-૩૦૦(૫) મુજબ આરોપી સામે ફરી કેસ દાખલ કરી શકે છે.

હુકમ આજરોજ યોજવામાં આવેલ સ્પેશીયલ મેજીસ્ટ્રીયલ સીટીંગમાં તારીખ-૧૨મી માહે-માર્ચ સને-૨૦૨૨ ના રોજ જાહેર કરવામાં આવેલ છે.

તા.૧૨/૦૩/૨૦૨૨
અમદાવાદ.

(આર.બી.મારફતિયા)
એડી.ચીફ મેટ્રોપોલીટન મેજીસ્ટ્રેટ,
અમદાવાદ, કોડ નં.જીજે૦૦૬૩૩